

תעסוקת בני נוער

סקירה תמציתית זו מוגשת לוועדה לזכויות הילד של הכנסת, לקראת תחילת עבודת הוועדה בכנסת ה-22, כחלק מסדרת מסמכי מבוא הנכתבים במרכז המחקר והמידע של הכנסת בנושאים שעניינם ילדים ובני נוער.

1 מבוא

במהלך השנה ובמיוחד במהלך חופשות מלימודים, בני נוער רבים בוחרים לעבוד. מרבית בני הנוער מדווחים כי העבודה מעצימה אותם ומאפשרת להם הכנסה כספית המשמשת אותם למימון הוצאות נוספות. הוועדה לזכויות הילד של הכנסת עסקה בנושא בכנסת ה-20 וחבריה ציינו כי הם רואים בעבודת בני נוער, בעיקר בחופשת הקיץ, נושא חשוב שיש לעודדו.¹ עם זאת, לצד מעלותיה הרבות של עבודת נוער ותרומתה לפיתוח אחריות, עצמאות ומיומנויות עבודה, ולצד היותה עיסוק מועיל בשעות הפנאי שאף מאפשר הכנסה ועוד, עשויים להיות לה גם חסרונות. החשש העיקרי בנושא תעסוקת בני נוער הוא מאי-שמירה נאותה על זכויותיהם של הנערים וניצולם (להרחבה בדבר זכויות בני נוער עובדים הקבועות בחוק ובדבר אכיפתן – ראו סעיף 1.2 להלן). נערות ונערים מדווחים כי יש מקומות עבודה שבהם זכויותיהם אינן נשמרות כראוי, ובין היתר שכרם אינו משולם² ולא מוקצות להם הסעות בשעת לילה מאוחרת כמחויב בחוק. נערות ונערים מדווחים גם על תחושת השפלה ועל חשש להתלונן.³

מדיווחי נערים ונערות אפשר ללמוד גם כי בפריפריה הפער בין היצע מקומות העבודה לבני נוער לבין הביקוש להם בפועל גדול מאוד. משום כך ניכרים שם במיוחד ההתפשרות בני הנוער על

¹ הכנסת ה-20, הוועדה לזכויות הילד, פרוטוקול 41, [פיקוח ואכיפה על עבודת נוער בכלל ובחדשי הקיץ בפרט](#), 25 בינואר 2016.

² הסתדרות הנוער העובד והלומד – האיגוד המקצועי לנוער וצעירים, [הדוח המסכם לשנת 2017](#).

³ הכנסת ה-20, ישיבות הוועדה לזכויות הילד, 25 בינואר 2016, 23 בפברואר 2016, 21 במרץ 2016, 23 במאי 2016, 12 בדצמבר 2016, 19 ביוני 2017, 22 באוקטובר 2018.

לצד יתרונותיה של
תעסוקת בני הנוער
בהעצמה ובהגדלת
הכנסה, מדווח כי בני
הנוער נתונים לסיכון
של אי-שמירה על
זכויותיהם.

שכר ותנאי העסקה מחד גיסא ואת ניצול המצב בידי המעסיקים מאידך גיסא.⁴ נוסף על כך, בסקרים שנערכו בשנים האחרונות היו מעט בני נוער שציינו כי העבודה במהלך שנת הלימודים פוגעת בלימודיהם. הורים אחדים ציינו כי בעקבות העבודה ילדיהם ישנו פחות שעות בלילה ובילו פחות עם בני משפחה וחברים וכי היו לכך השלכות על חיי היום-יום כגון פגיעה בלימודים.⁵

פרק זה עוסק בקצרה בנושאים מרכזיים בתעסוקת בני נוער. נפתח בבחינת שיעור הנערות והנערים העובדים במגזר היהודי ובמגזר הערבי, נמשיך בסקירת צעדי האכיפה הנהוגים כיום כנגד הפרות הוראות החוק בתחום זה, ונסיים בהצגה תמציתית של סוגיות נוספות בנושא זה, תוך התייחסות לדיונים ולהחלטות רלוונטיים של הוועדה לזכויות הילד.

2 נתונים

נתונים על תעסוקת בני נוער זמינים משלושה מקורות עיקריים: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, המפרסמת נתונים על בסיס סקר כוח אדם; המוסד לביטוח לאומי, שנתוניו מבוססים על דיווחי מעסיקים; והסתדרות הנוער העובד והלומד, העורכת סקרים בקרב בני נוער ומקבלת פניות על הפרת זכויות בני נוער עובדים.

לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, בשנת 2017 שיעור בני הנוער בגילי 15–17 שעבדו במשך שעה לפחות ותמורת שכר, רווח או תמורה אחרת במהלך השנה היה 9.6%. שיעור התעסוקה בקרב בני נוער יהודים היה גבוה כמעט פי 4 משיעורם של בני נוער ערבים (ראו בלוח 1).⁶

לפי נתוני הלמ"ס,
כ-10% מבני הנוער
עבדו בשנת 2017.
שיעור התעסוקה
בקרב בני נוער
יהודים היה גבוה
כמעט פי 4 לעומת
בני נוער ערבים.

⁴ הכנסת ה-20, הוועדה לזכויות הילד, פרוטוקול 41, [פיקוח ואכיפה על עבודת נוער בכלל ובחדשי הקיץ בפרט](#), 25 בינואר 2016.

⁵ מיכל אלפסי-הנלי, [תעסוקת בני נוער והשלכותיה על חיי היומיום: מה חושבים ההורים? מינהל מחקר וכלכלה](#), משרד הכלכלה, 2015.

⁶ השנתון הסטטיסטי לישראל, 2018, [לוח 12.31](#), פורסם: 16 באוגוסט 2018. מבוסס על סקר כוח אדם לשנת 2017. מגבלות מרכזיות בסקר: א. לא נכללות בו עבודות שאינן מדווחות למס הכנסה, כגון שמרטפות; ב. לא מוצג בו שיעור בני הנוער העובדים בקיץ אלא ממוצע שיעור בני הנוער העובדים בשני מועדים במהלך השנה; ג. עובד מוגדר כמי שעבד בחודש האחרון, ומי שעבדו בעבודה זמנית בתחילת הרבעון אינם נכללים בו.

לוח 1: מספר בני נוער בגילי 15-17 העובדים במהלך השנה ושיעורם מכלל בני הנוער בשנת 2017, לפי מגזר

	ערבים		יהודים		
	שיעור	מספר מחושב משיעור לאלפים	שיעור	מספר מחושב משיעור לאלפים	
	1%	604	15.1%	21,397	נערות
	5.5%	3,564	9.8%	14,631	נערים
	3.3%	4,132	12.4%	36,084	סך הכול

שיעור התעסוקה אצל נערות יהודיות גבוה פי 1.5 משיעור התעסוקה אצל נערים יהודים. במגזר הערבי המגמה הפוכה ונערים עובדים פי 5.5 מנערות.

מהנתונים עולה כי שיעור התעסוקה אצל נערות יהודיות גבוה פי 1.5 משיעור התעסוקה אצל נערים יהודים. במגזר הערבי המגמה הפוכה ושיעור הנערים העובדים גבוה פי 5.5 מנערות. נציין כי לפי **נתוני סקר הנוער העובד והלומד** שיעור התעסוקה של נערים ונערות בגילי 14-18 במהלך השנה וחופשות הוא כ-36%. נתון זה גבוה הרבה יותר מהנתון שהוצג לעיל מפני שהוא כולל עבודות זמניות ועבודות שאינן מדווחות לרשויות המס, כגון שמרטפות וייתכן שגם בשל הגדרות גיל שונות.⁷

תשלום דמי ביטוח לאומי בגין העסקת בני נוער משקף את מספר בני הנוער המועסקים באופן מוסדר ומדווח.⁸ בלוח 2 להלן מוצגים **נתוני המוסד לביטוח לאומי** על מספר בני הנוער שהועסקו בשנת 2018, לפי גיל, מספר חודשי עבודה ושיעורם. חשוב לציין כי הנתונים אינם כוללים עבודה לא מוסדרת הנפוצה בקרב בני נוער, כגון שמרטפות. עוד נציין כי על פי ההגדרות חודש עבודה הוא חודש שבו הנערה או הנער עבדו לפחות יום אחד.

⁷ מכון גיאוקרטוגרפיה, סקר הנוער העובד, מחקר בנושא עבודת בני נוער בישראל, 2014; הסתדרות הנוער העובד והלומד - האיגוד המקצועי לנוער וצעירים, הדוח המסכם לשנת 2017. לפירוט אומדנים נוספים לשיעור תעסוקת בני הנוער ושיעור בני הנוער המעוניינים לעבוד אך לא עבדו, ראו: יסכה מוניקנדם-גבעון, תעסוקת נוער עם מוגבלות, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 15 במאי 2017.

⁸ בני הנוער פטורים מתשלום דמי ביטוח לאומי ודמי בריאות משכרם. המעסיק מחויב בתשלום מופחת של דמי ביטוח לאומי על מנת לבטח את המועסק מתאונת עבודה: אתר המוסד לביטוח לאומי, שיעורי וסכומי דמי ביטוח. כניסה ב-16 ליוני 2019.

לוח 2: מספר בני הנוער המועסקים בשנת 2018 על פי דיווחים למוסד לביטוח לאומי ושיעורם, בפילוח על פי גיל ומספר חודשי עבודה⁹

גיל	14		15		16-18		14-18	
	שיעור	מספר	שיעור	מספר	שיעור	מספר	שיעור	מספר
בני נוער	100%	148,616	100%	149,881	100%	427,295	100%	725,792
חודשי עבודה								
1	2.5% ¹⁰	3,779	6.2%	9,251	7.7%	32,959	6.3%	45,989
3	0.7%	970	2.2%	3,236	5.4%	23,201	3.8%	27,407
12	0.0%	34	0.3%	437	4.7%	20,138	2.8%	20,609

מן הנתונים עולה כי ככל שגיל בני הנוער עולה, עולה שיעור ההעסקה שלהם בכל תקופות ההעסקה. ניתן לראות גם כי כמעט 8% מבני הנוער שגילם 16-18 עובדים לפחות חודש בשנה וכמעט 5% עובדים בכל 12 חודשי השנה. שיעורים אלה נמוכים מהשיעורים שהוצגו על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, אך אי-אפשר לערוך השוואה מלאה בין הנתונים בשל ההבדלים בטווח הגילים והבדלים מתודולוגיים. אם מתמקדים בחודשי חופשת הקיץ, נראה כי שיעורי ההעסקה גבוהים הרבה יותר משיעורי ההעסקה במהלך השנה (ראו בלוח 3).

כמעט 8% מבני הנוער בגילים 16-18 עובדים לפחות חודש בשנה וכמעט 5% עובדים בכל 12 חודשי השנה.

⁹ רפאלה כהן, מנהלת אגף מחקרי גבייה, ביטוח וכספים. מינהל המחקר והתכנון, המוסד לביטוח לאומי, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, מכתב, 26 במאי 2019.

¹⁰ ישנו הבדל בין מספר הילדים שעבדו חודש אחד במהלך השנה לבין מספר הילדים שעבדו חודש אחד בקיץ. הבדל זה מוסבר בכך שמספר הילדים שמתוכם נקבע שיעור הילדים העובדים נקבע על פי גילם בחודש הנבדק. בעוד שבחודשי הקיץ, הגיל נקבע לפי הגיל בשנה קלנדרית. מרק רוזנברג, מינהל מחקר ותכנון המוסד לביטוח לאומי, שיחת טלפון, 2 ביוני 2019.

לוח 3: מספר בני הנוער המועסקים בשנת 2018 בחודשים יוני-אוגוסט על פי דיווחים למוסד לביטוח לאומי ושיעורם, לפי גיל¹¹

אוגוסט		יוני		יוני		יוני			
שיעור עובדים	לא עובדים	שיעור עובדים	לא עובדים	שיעור עובדים	לא עובדים	שיעור עובדים	לא עובדים		
5%	7,619	141,433	6%	9,099	140,264	3%	3,867	145,782	14
12%	17,376	130,679	14%	20,686	127,165	8%	11,983	135,242	15
24%	34,175	109,139	27%	38,125	104,773	20%	27,915	114,570	16
35%	48,865	91,109	37%	52,324	87,748	32%	44,531	95,524	17
40%	55,719	85,183	41%	57,705	82,593	39%	54,694	84,971	18
23%	163,754	557,543	25%	177,939	542,543	20%	142,990	576,089	18-14

שיעור בני נוער בגילים 18-14 שדווחו למוסד לביטוח לאומי כעובדים נמוך (23% בממוצע) מהמדווח על ידי הנוער העובד והלומד (36%).

מנתוני המוסד לביטוח לאומי עולה כי שיעור תעסוקת בני הנוער עולה בצורה ניכרת בחודשי חופשת הקיץ. למשל, בחודשים יוני ואוגוסט עבדו בממוצע 35% מבני הנוער בגיל 17. עם זאת, שיעור בני נוער העובדים שגילם 18-14 ומשולמים בעבורם דמי ביטוח לאומי נמוך במידה ניכרת (23% בממוצע) משיעור בני הנוער שגילם 18-14 שדיווחו על תעסוקה להסתדרות הנוער העובד והלומד (36%). ייתכן שהפער נובע משיעור גבוה של עבודה שאינה מדווחת, כגון שמרטפות או ניקיון.

נציין כי בקרב נערו ונערות עם מוגבלות שיעורי התעסוקה נמוכים יותר והסיבה היא ככל הנראה אי-נגישות של מקומות עבודה ורתיעה של מעסיקים מהעסקת בני נוער עם מוגבלות. למידע נוסף ראו מסמך מרכז המחקר והמידע של הכנסת בנוגע להעסקת נוער עם מוגבלות.¹²

¹¹ רפאלה כהן, מנהלת אגף מחקרי גבייה, ביטוח וכספים, מינהל המחקר והתכנון, המוסד לביטוח לאומי, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, מכתב, 26 במאי 2019.

¹² יסכה מוניקנדס-גבעון, [תעסוקת נוער עם מוגבלות](#), מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 15 במאי 2017.

3 אכיפה

בחוק עבודת הנוער, התשי"ג-1953, נקבע באילו מקרים מותר להעסיק בני נוער. ככלל, מותר להעסיק בני נוער מגיל 15 ומעלה בעבודות שאינן מסוכנות גם במהלך שנת הלימודים וניתן לשלם להם שכר מינימום מופחת.¹³ לעומת זאת, ילדים בני 14 יכולים לעבוד רק בחופשות רשמיות מהלימודים ובעבודות קלות. בנוסף, אסור להעסיק ילדים ובני נוער יותר משמונה שעות ביום ולא יותר מ-40 שעות בשבוע. בני 16 ומעלה יכולים לעבוד תשע שעות ביום, בתנאי שסך שעות העבודה בשבוע לא יעלה על 40.¹⁴ בהתאם לסעיף 24 לחוק עבודת נוער, מתאפשרת העסקת נערים ונערות שגילם 16-18 עד 22:00 בלבד, אלא אם כן ניתן היתר מיוחד.¹⁵ ההיתר ניתן למקום ההעסקה ולא לנערה או לנער מסוימים ובדרך כלל מדובר במקומות עבודה שבהם עובדים במשמרות. בשנת 2016 ניתנו 104 היתרים; בשנת 2017 ניתנו 122 היתרים; בשנת 2018 ניתנו 133 היתרים.¹⁶

ביוני 2012 נכנס לתוקפו **החוק להגברת האכיפה של דיני העבודה, התשע"ב-2011**. מטרת החוק היא הגדרת צעדי אכיפה חדשים ומגוונים, כגון ענישה דיפרנציאלית התואמת את חומרת העבירה או היסטוריית ההעסקה של המעסיק, ויצירת מערך הרתעה שישפר את נורמת הפעילות של המעסיקים בשוק העבודה ויעניק הגנה למספר רב יותר של עובדים, ובהם בני נוער.

מינהל אכיפה והסדרה במשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים (להלן: משרד העבודה) הוא הגוף המפקח על העסקת בני נוער. אוכלוסיית בני הנוער מוגדרת כאוכלוסייה חלשה, שממעטת לפנות לסיוע ולהתלונן בשעת הצורך. בשל כך, מינהל ההסדרה והאכיפה עורך בדיקות לקיום הוראות חוקי העבודה בקרב מעסיקי בני נוער ומפעילי אכיפה יזומה. האכיפה ממוקדת בענפי מסחר אחדים, במסעדות ובאולמות אירועים. התלונות המתקבלות באופן יזום מעטות.¹⁷ הסתדרות הנוער העובד והלומד מדווחת כי הארגון מעביר לטיפול מינהל האכיפה מידע בדבר מקומות עבודה החשודים בניצול בני נוער וצעירים ומקיים שיתופי פעולה לקידום

¹³ עד גיל 16 ניתן לשלם 70% מהשכר המינימום של בוגרים, עד גיל 17, 75% משכר המינימום לבוגר ועד גיל 18, 83% משכר המינימום לבוגר: אתר משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים-זרוע עבודה, [שכר מינימום לבני נוער](#). כניסה ב-16 ביוני 2019.

¹⁴ סעיף 20 לחוק עבודת הנוער, התשי"ג-1953

¹⁵ פירוט נוסף בנושא הסדרת עבודת בני נוער ראו: יסכה מוניקנדם-גבעון, [שם](#).

¹⁶ שרון כהן, מנהלת תחום בכיר, פניות ומידע בחוקי עבודה, מינהל ההסדרה והאכיפה. תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, מכתב, 26 בפברואר 2019.

¹⁷ שם.

שמירה על זכויותיהם של הנערות והנערים.¹⁸ בלוח 4 להלן מוצגים נתונים על תיקי חקירה שנפתחו למעסיקי בני נוער בהליך מינהלי ובהליך פלילי בשנים 2015-2018.

לוח 4: מספר המעסיקים של בני נוער שנפתחו להם תיקים בהליך מינהלי ובהליך פלילי.

בשנים 2015-2018

2018	2017	2016	2015	
21	28	16	36	מספר תלונות שהתקבלו
312	236	200	272	מספר המעסיקים שנפתחו להם תיקי חקירה

בנתונים אפשר לראות כי בשנת 2018 חל גידול ניכר במספר המעסיקים שנפתחו להם תיקי חקירה בהשוואה לשנים קודמות, אם כי מספר התלונות שהתקבלו היה קטן ממה שהיה בעבר. במהלך בחינת תיקי החקירה שנערכה באותה שנה נבדקו 802 בני נוער מועסקים, מהם 667 יהודים ו-135 ערבים.

אם בחקירת המעסיקים נמצא כי הייתה הפרת חוק, למינהל האכיפה מוקנית הסמכות ליתן התראה, להטיל עיצומים וקנסות או להגיש כתבי אישום לפי חומרת העבירה. להלן יוצגו נתונים אודות סנקציות שבוצעו בשנים 2016-2018. נדגיש כי דיווח על סנקציה שבוצעה בשנים אלו יכולה להתייחס לעבירה שבוצעה שנה או אף כמה שנים קודם לכן (ראו להלן לוח 5).

¹⁸ הסתדרות הנוער העובד והלומד - האיגוד המקצועי לנוער וצעירים, [הדוח המסכם לשנת 2017](#).

לוח 5: אכיפת חוקי העבודה בגין הפרת חוק עבודת נוער ובגין אי-תשלום שכר מינימום

2018		2017		2016		
אי-תשלום שכר מינימום	הפרת חוק עבודת נוער	אי-תשלום שכר מינימום	הפרת חוק עבודת נוער	אי-תשלום שכר מינימום	הפרת חוק עבודת נוער	
1	355	-	233	--	201	התראות
8	29	4	10	4	8	עיצומים
388,080 ש"ח	2,570,400 ש"ח	176,860 ש"ח	414,010 ש"ח	714,800 ש"ח	822,020 ש"ח	סכום העיצומים
2	4	-	-	1	9	קנסות
4,800 ש"ח	102,500 ש"ח	-	-	400 ש"ח	233,000 ש"ח	סכום קנסות
-	2	1	3	-	6	כתבי אישום

בין שנת 2017 לשנת 2018 סך העיצומים בגין הפרת חוק עבודת נוער גדל יותר מפי 6.

מהנתונים אפשר ללמוד כי חל גידול במספר ההתראות והעיצומים הכספיים שהוטלו על מעסיקים שהפרו את הוראות חוק עבודת נוער. נוסף על כך, בין שנת 2017 לשנת 2018 סכום העיצומים הכולל שהוטל בגין הפרת חוק עבודת נוער גדל יותר מפי 6.

לצד פעולות האכיפה הנעשות מתוקף החוק, נעשות פעולות נוספות למניעת ניצול בני נוער עובדים ופגיעה בהם, ובהן:

- הסתדרות הנוער העובד והלומד מפעילה קו חם לפנייה ולדיווח של בני נוער על פגיעה בזכויותיהם. ההסתדרות צופה מראש מספר גדול של פניות בני נוער עובד בתקופה שלאחר סיום תקופת העבודה ותשלום המשכורות ונערכת לכך בכל שנה (ראו התייחסות נוספת לעניין זה בפרק הבא). ההסתדרות עובדת בשיתוף פעולה עם משרד העבודה ובשעת הצורך מעבירה מידע למינהל האכיפה.¹⁹

¹⁹ הכנסת ה-20, הוועדה לזכויות הילד, פרוטוקול 209, עבודת בני נוער בבחירות לרשויות מקומיות, 22 באוקטובר 2018.

- מועצת התלמידים והנוער הארצית מפעילה סיירות פיקוח ב-56 רשויות מקומיות. תפקידן של הסיירות לבדוק את שמירת החוקים והתקנות בתחום עבודת בני נוער בבתי עסק שונים ולדווח למשרד העבודה במקרי הפרה. נוסף על כך, לבתי עסק שמתברר כי הם מעסיקים הוגנים מוענק תו הוגנות.
- מועצת התלמידים והנוער הארצית מפעילה את מוקד "סליחה, באיזו זכות?", אשר ערוך לענות על שאלות בתחום עבודת נוער, לאחר הכשרה מטעם הסתדרות הנוער העובד והלומד.²⁰

4 סוגיות נוספות

- א. איסור העסקת בני נוער בענף הבניין – בכנסת ה-20 התקיימו כמה ישיבות בוועדה לזכויות הילד בנושא תאונות בענף הבניין, בעקבות מותם ופציעתם של בני נוער שעבדו בענף הבניין. **הוועדה המליצה לשר הרווחה לתקן תקנות לאיסור העסקת בני נוער באתרי בנייה.**²¹ **לקראת קיץ 2018 התקנות הותקנו בהוראת שעה.**²² סקירה מקיפה בנושא תאונות בניין אפשר למצוא במסמך שנכתב במרכז המחקר והמידע של הכנסת בנושא.²³
- ב. "פסיקת הטיפים" – במרס 2018 פסקו שופטי בית הדין הארצי לעבודה בירושלים כי מראשית שנת 2019 ואילך **תשרים (טיפים) הניתנים למלצרים במסעדות ובבתי קפה על ידי הלקוחות ייחשבו הכנסה מעבודה אצל המעסיק לעניין משפט העבודה ודיני הביטוח הלאומי וישולמו כשכר עבודה לעובדי השירות.** בהיעדר התניה אחרת, המעסיק רשאי להשתמש בכספי התשר אך ורק לשם תשלום שכר עבודה לעובדי שרשרת השירות (מלצרים, ברמנים ועובדי מטבח), אך אינו רשאי לשלם באמצעות כספי התשר תשלומי

²⁰ שם.

²¹ הכנסת ה-20, הוועדה לזכויות הילד, פרוטוקול 196, תאונות בני נוער באתרי בנייה, 23 בינואר 2018; שם, פרוטוקול 217, 5 במאי 2018.

²² תקנות עבודת הנוער (עבודות אסורות ועבודות מוגבלות) (הוראת שעה) (תיקון), התשע"ח-2018; חה"כ ד"ר יפעת שאשא ביטון, יושבת-ראש הוועדה לזכויות הילד, מכתב לחה"כ חיים כץ, שר העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים ולחה"כ איילת שקד, שרת המשפטים, 16 במאי 2018.

²³ גדעון זעירא, נתונים על הליכי בדיקה וחקירה ועל הליכים משפטיים בעקבות תאונות עבודה בענף הבניין, מסמך מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 26 בספטמבר 2016. המסמך עוסק בכלל התאונות בענף הבניין, ללא פילוח לפי גיל.

חובה, הפרשות לפנסיה או זכויות סוציאליות אחרות. המעסיק חייב לשלם תשלומים אלה בגין מלוא השכר המשולם לעובד, ובכלל זה כספי התשר.²⁴

ג. עבודת בני נוער בזמן בחירות מקומיות וארציות – קושי מיוחד לשמור על זכויות בני הנוער עלה לדיון בהקשר של **אי-תשלום משכורת בתקופת בחירות**, במיוחד על ידי מפלגות שלא עברו את אחוז החסימה ונשארו מחוץ לכנסת.²⁵ בשיתוף פעולה עם הסתדרות הנוער העובד והלומד הוציאה יושבת-ראש הוועדה לזכויות הילד חה"כ יפעת שאשא ביטון מסמך הנחיות לגורמי ממשל בנושא אכיפת החוק וזכויות בני נוער בעת בחירות מקומיות וארציות וביקשה את עזרתם בהפצתו ובאכיפת ההנחיות שבו.²⁶

ד. עבודת בני נוער עם מוגבלות – לא נמצאו סקרי תעסוקה הבודקים את שיעורי העסקה של בני נוער עם מוגבלויות. מחקר מרכז המחקר והמידע של הכנסת מצא כי 4.6% מבני הנוער שגילם 16–18 ומקבלים קצבת ילד נכה עובדים לפחות חודש בשנה. עם זאת, בנתונים אלה נכללים רק כ-15% מכלל תלמידי החינוך המיוחד – התלמידים המקבלים קצבת ילד נכה – ולא ידוע מה הם שיעורי התעסוקה בקרב ילדים עם מוגבלות שאינם מקבלים קצבת ילד נכה. עוד עולה מן במחקר אפשר לראות עוד כי **מרבית התוכניות להכשרה, עידוד והתנסות בתעסוקה מיועדות לבני נוער עם מוגבלות הלומדים במסגרות חינוך מיוחד (בתי ספר וכיתות לחינוך מיוחד בבתי ספר רגילים). רק מספר קטן של תלמידים המשולבים במסגרות הרגילות משתתפים בתוכניות אלו**. תלמידים עם מוגבלות מעידים כי הם אינם מקבלים עזרה בתיווך וסינגור מול המעסיקים כדי לשנות את עמדותיהם כלפי העסקת בני נוער עם מוגבלות ולאפשר להם להשתלב בתעסוקה רגילה בדומה לחבריהם

תלמידים עם מוגבלות מתקשים להשתלב בתעסוקה במסגרות רגילות בשל קשיי נגישות תודעתיים ופיזיים.

²⁴ עב"ל 15-10-44405 עומרי קיס נ' המוסד לביטוח לאומי וגלי הצוק בע"מ (טרם פורסם); ע"ע 16-02-28480 ד.ע. יבוא וניהול מסעדות בע"מ נ' יחיאל בודה (טרם פורסם); ייעוץ משפטי, אביגל כספי, עוזרת משפטית, הלשכה המשפטית, כנסת ישראל.

²⁵ הכנסת ה-20, הוועדה לזכויות הילד, פרוטוקול 209, עבודת בני נוער בבחירות לרשויות מקומיות, 22 באוקטובר 2018; הסתדרות הנוער העובד והלומד, עבודת בני נוער בבחירות לרשויות המקומיות, מכתב לחה"כ יפעת שאשא ביטון, יושבת-ראש הוועדה לזכויות הילד, 21 באוקטובר 2018; הכנסת ה-20, הוועדה לזכויות הילד, פרוטוקול 209, עבודת בני נוער בבחירות לרשויות מקומיות, 22 באוקטובר 2018.

²⁶ מכתב פנייה של חה"כ ד"ר יפעת שאשא ביטון, יושבת ראש הוועדה לזכויות הילד לגורמי ממשל בנושא: עבודת בני נוער בבחירות לרשויות המקומיות. סימוכין: 3750318. 01 בנובמבר 2018; הכנסת ה-20, הוועדה לזכויות הילד, פרוטוקול 209, עבודת בני נוער בבחירות לרשויות מקומיות, 22 באוקטובר 2018; הסתדרות הנוער העובד והלומד, עבודת בני נוער בבחירות לרשויות המקומיות, מכתב לחה"כ יפעת שאשא ביטון, יושבת-ראש הוועדה לזכויות הילד, 21 באוקטובר 2018; הכנסת ה-20, הוועדה לזכויות הילד, פרוטוקול 209, עבודת בני נוער בבחירות לרשויות מקומיות, 22 באוקטובר 2018.

לכיתה. יש מודלים אחדים המוצעים לשיפור מצב התעסוקה בקרב בני נוער עם מוגבלות המוצגים במחקר שהוזכר לעיל.²⁷

ה. **עבודת בני נוער מתוקף חוק החניכות – תלמידים הלומדים במסגרת החינוך הטכנולוגי**
הנים מאפשרות להתנסות בעבודה בהיקפים משתנים: מכמה שעות בשבוע לימים אחדים בשבוע. בחוק החניכות, התשי"ג-1953, יש התייחסות לזכויות החניך העובד ובמסגרת העלאת המודעות לזכויות נוער עובד (שבה נדון להלן) נערך ריענון אכיפת זכויות גם בקרב רכזי החניכות.²⁸ מידע נוסף בנושא זה אפשר למצוא במסמכי מרכז המחקר והמידע של הכנסת.²⁹

ו. **העלאת המודעות לזכויות נוער עובד – כדי לעודד את בני הנוער למצות ולדרוש את זכויותיהם, משרד החינוך, משרד העבודה והסתדרות הנוער העובד והלומד הפיקו חוברת מידע בנושא זכויות הנוער העובד.** חוברת זו הופצה בקרב מי שעובדים עם בני נוער, כגון רכזים חברתיים, וכן לבני הנוער עצמם. החוברת פורסמה בערוצים אחדים ובכלל זה בעיתונות ובמדיה החברתית, בעברית ובאנגלית, לרבות אפליקציה בנושא.³⁰ נוסף על כך, ממשרד העבודה דווח כי נערכת פעילות הסברה יזומה בבתי הספר ובירידי תעסוקה, וכי הוכנו כרזות מידע שהופקו בשיתוף מועצת התלמידים והנוער הארצית, כמו גם עדכון שוטף באתר ובאפליקציה של משרד העבודה בנושא.³¹

גורמים שונים פועלים לקידום המודעות לחוק עבודת נוער ואכיפתו במגוון דרכים, כגון הרצאות ופרסומים במרשתת.

²⁷ יסכה מוניקנדס-גבעון, [תעסוקת נוער עם מוגבלות](#), מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 15 במאי 2017

²⁸ הכנסת ה-20, הוועדה לזכויות הילד, פרוטוקול 209, [עבודת בני נוער בבחירות לרשויות מקומיות](#), 22 באוקטובר 2018.

²⁹ אתי וייסבלאי, [מבט על החינוך הטכנולוגי-מקצועי](#), מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 3 בדצמבר 2018; יסכה מוניקנדס-גבעון, [תעסוקת נוער עם מוגבלות](#), מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 15 במאי 2017; אסף וינינגר, [מסגרות לחינוך מקצועי-טכנולוגי המשלבות התנסות בעולם העבודה](#), מרכז המחקר והמידע של הכנסת בנובמבר 2016.

³⁰ משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, [אתר זכויות בני נוער עובדים](#), כניסה: 10 בפברואר 2019.

³¹ הכנסת ה-20, הוועדה לזכויות הילד, פרוטוקול 209, [עבודת בני נוער בבחירות לרשויות מקומיות](#), 22 באוקטובר 2018;